

Foltfestmények és tűzzománcok

Az írás teljes szövege a Hegedűs Géza Városi Könyvtárban 2013.06.06-án H. Tóth Maja kiállításán hangzott el, Udvarhelyi András közíró kiállítás megnyitó beszédében.

Kedves Barátaim a művészet és H. Tóth Maja szeretetben! Engedjék meg, hogy kiállítás megnyitómát Hegedűs Géza *Szonett a lélek erejéről* című verséből idézett sorokkal kezdjem:

*A gyáva lélek tenni sohasem mert,
csak a merészség fénylik és világít,
a való világ létező csodáit
úgy fedezzük fel, mint ismeretlent.*

*A rejtélyestől ne riadjon senki:
elérhető a közel és a messze,
nincs köd, se por, mely titkunk betemesse,
ha megoldást lelünk vágyva sejt.*

A szonett üzenete ma is aktuális, mert a rejtélyes ismeretlen felfedezéséhez merészség kell – és az alkotás is állandó felfedezés. Ilyen értelemben H. Tóth Maja is felfedező, mert festés közben egyre inkább felfedezi a látvány világát, és megtanulja, hogy lehet nemcsak az igazat, a valódit is kifejezni. Felfedező útján H. Tóth Maja 1994-ben indult el, eddig több mint száz képet festett, alkotásait közel száz csoportos és hat önálló kiállításon mutatta be. Miért is fest Maja? Erről 2008-ban így vallott:

„Elsősorban az alkotás örömeért festek, mert így jobban kifejezhetem a mondanivalómat. A gondolat, a szó elszáll, de ha megörökítem, alkotásként megmarad. Ami olyan, amilyen, de ha szeretettel készült, a mű ezt visszatükrözi. Szívesen festek szimbolikus értelmű képeket, és virágokat, mert a szépségük, sokféleségük elvarázsol. A világ csodáival sosem tudok betelni. Minden napra jut meglepetés, beszédes pillanat, ha az ember nyitott szemmel jár.”

Maja képeit próbáltam a szívemmel megérteni, mert - ahogy Exupery kis hercegének rókJája mondja: „jól csak szívével lát az ember”. Sokan azt mondják a mű a lényeg, de nem árt, ha megértjük az alkotót is, hiszen az alkotó és a mű egyek. Maja személyiségéhez, képeihez úgy is közel kerülhetünk, ha elolvassuk a saját versében megírt önvallomását:

Fény és árnyék

*Vagyok, aki vagyok,
állat az emberben,
ember az Istenben,
Isten az emberben.
Vagyok a világ közepe,
és legkisebb porszeme.
Vagyok fény és árnyék,
ugyanaz, de másképp.
Vagyok önző tudat
egy esendő testben,
vagyok hibát halmozó
szeretet-csomag,
ki járja az utat...
És vagyok, aki vagyok,
talán valaki vagyok.*

Nos, H. Tóth Maja, ez a „*talán valaki*”, álomszerű, mesevilágba csábító képeket fest. Emellett több alkotása fricska, ironikus tükörkép is önmagunkkal szemben, mert kényes témákat úgy ábrázol, ahogy magunknak sem merjük bevallani. Maja állandóan kísérletezik. Új álmához új technikai megoldásokat keres, vagy a régit újítja meg, átszűrve ízlésén, világnézetén, úgy is mondhatom, „Majásítja” a témáit. A már ismert Maja-képek mellett, most „valóságfeletti” alkotásokkal is meglepett bennünket. Ezt a Franciaországból 1920-ban induló képzőművészeti stílust szurrealistának nevezik, amelynek már nevében benne van a „valóságfeletti”. De Maja műveit ide sem lehet egyértelműen beleszuszkolni, mert filozófiai és lélektani mondanivalója kapcsolódik a szimbolizmushoz is. A „belső szemével” látott valóság rejtett jelentéseit próbálja mindenki számára érthetően megfesteni. Maja ezeket a „valóságfeletti”, kisméretű képeit **foltfestmény-grafikáknak** nevezi. Egyszer ugyanis megmentette egy festő ismerőse színes festékfoltos, kidobásra ítélt akvarelljeit, mert fantáziát látott bennük. S a másik festő tudattalan festékfoltjaiból tudatos formákat, képeket kreált. A foltfestményekből most kettőt bemutatok.

Az **Aranyfonál** című foltfestmény-grafikát talán a minden mindennel összefügg gondolat ihlette. Érdekességként elmondom, az egyik legrégebbi vallás, a védikus hinduizmus szerint három alapvető erővel találkozunk az ember életében és halálában, amelyekből mindig valamit felvesz. Ezek: a *Teremtő Brahma*, a *Fenntartó Visnu*, a *Pusztító és a Megújító Siva*. Ezek örök körforgása szabályozza, köti össze a világot. De az aranyfonál lehet a görög mitológiából ismert Párkák fonala, és egy másik mítosz teremtette determinizmus is, miszerint a sorsunk előre meg van írva. A képen talán az egyik Párka szövi aranyfonállal sorsunkat, behálózva a világot, összekötve a látszólag egymáshoz nem tartozó dolgokat, jelenségeket.

A **Buja kép** című foltfestményt Maja buja színekkel, de ízléssel és mértéktartással festette meg. A képen furcsán keveredik a szép és a rút. Láthatjuk a nemiség kiszolgáltatottjait, a kackiás bajszú, Szindbád-frizurájú kéjsóvár férfit a kacér virág-növel és a meztelen női torzóval, valamint egy lepkét és egy törpét is. Ez a mű is csupa jelkép. A *Jelképtár* szerint a törpe az ember előtti, ősi idők lényeiére is utalhat. A népmesékben a törpék a még meg nem született magzatokat is jelenthetik. Jellemző rájuk az átlagosnál nagyobb ész, szellemi, fizikai és nemi erő. A lepke a képen lélekszimbólumként szerepelhet. A virág a szerelem ősi és a világmindenség eredetének jelképe is lehet, mert tartalmazza a férfi és a női jelleget is, amit a virág porzója és a bibéje képvisel. S jó lenne, ha a nemrég elhunyt Popper Pétert elhívhatnám Buddha mellől, és megkérdezhetném tőle: „*Tanár úr! Mit mondana a képekről Freud és Jung?*” Talán azt mondaná: „*Helyettük nem válaszolhatok, de azt látom, hogy ezek a színes álomszerű képek, finom kis rajzok egy fantáziadús művész látomásai, aki kifesti magából a szépet és a csúnyát, nem csak maga miatt, hanem mások okulására is. S jó úton jár, a saját belső útjain.*”

Maja minden, itt kiállított tűzzománc festményéről nem szólhatok, bár érdemes volna, mert a látvány mellett, ezek is filozofikus üzenetet tartalmaznak. Néhányat közülük kiemelek. A **Négy évszak** című, szimbolikus női arcokat ábrázoló összetartozó képsorozaton, az arcok mintha az alkotó arcára hasonlítanának, és az ember, a nő kettős lényét is mutatják, a tudatalattit és a tudatfelettit. Ez tűnik fel a **Nyár** orcájának szemlélésekor, egyik fele aranyló sárga, a másik érett vörös. Mintha felszólítaná az alkotó a férfinezőket: *Te melyiket választanád, a gazdagságot, vagy a szenvedélyt?* S ugyanez a kettősség látható a többi három évszakot megszemélyesítő női orcán is, amelyek nemcsak az évszakok, a természet kiismerhetetlenségét jellemzik, hanem a NŐ-ét is, nagy N-el. Ahogy Madách írta, „*a nő mézből és méregből van összeszűrve*”. Volt tapasztalata így vélekedni, mert a felesége hol szerette, hol megcsalta, megalázta. A négy képen a nőarcok változnak az évszakok jellegének megfelelően. A **Tavaszi** reménykedő optimizmusából, a **Nyári** beteljesült boldogságába, ebből az **Ősz** érettsége, majd a **Téli** reménytelensége lesz.

Érdeemes elemezni az alkotó *Férfitvágyak* című tűzzománc képét is, mert sok mindent megtudhatunk önmagunkról és az alkotóról is. Ha addig nem ismertem volna magam, most Maja megmutatta: ilyenek vagytok ti férfiak. Milyenek is? E kicsi kép középpontjában egy meztelen férfi látható, egyik lábánál pöttös labda, amely szimbolikusan azt fejezi ki, hogy bennünk, férfiakban van valami infantilis, gyermeki játékosság. A labda mellett egy tekergőző kígyó látható. Nehéz finoman megfogalmazni ennek jelentését. Nos, ez a kígyó utal arra, hogy a férfi gyakran nem az eszével gondolkodik, olykor a fallosz irányítja cselekedeteit - tisztelet a kivételnek. A férfi másik lába egy koszorús nőfejhez áll közel, jelezve, hogy az erősebbik nem vágyik egy jó feleségre, biztonságot nyújtó családra is, de ez nem elégíti ki. A kép baloldalán ugyanis feltűnik egy vörös nő, a rossz nő is, aki vonzza a férfit, aki nem tud, vagy nem is akar neki ellenállni. A kép jobb felső sarkában egy kalap látható a két agyféltekével, melyek üzenete, hogy a férfi vágya az ész és a hatalom, de az erőt is birtokolni akarja, amelyre kezében egy súlyzó utal. Végül a férfi főcélja: a fiú utód, hogy ő és vágyai fiában éljenek tovább. Ilyenek vagyunk, mi férfiak? Ilyenek is. A kép vitát kavarhat, és ha gondolkodásra késztet, akkor érdemes volt a festőnek megalkotnia.

Végül három nagyméretű, összetartozó zománckép méltatását nem tudom kihagyni, mert kizárólag az alkotó művészi leleményességnek, kreativitásnak köszönhetőek. A salgótarjáni Zománccsarnokban szervezett alkotótáborban készültek, ahol három kiselejtezett kazán-oldallapra „álmodta rá” Maja *A földtörténet kezdetén, A földi élet kezdetén és Talán a földi élet kezdetének végén* című, összetartozó képsorozatát. Az utóbbi kép igencsak aktuális, ha a hazai vörös-iszap katasztrófára gondolunk.

Végigtekintve az alkotó foltfestmény-grafikáin és tűzzománc festményein, megállapítható, hogy mindegyiknek szimbolikus üzenete van. Persze, vitatkozhatnak velem. Nem baj, ha mást látnak a művekben. Nézzék meg figyelmesen, jóindulattal, szeretettel a képeket, olyan erővel, vagy nagyobb, mint ahogy megalkották őket. Lássák meg bennük, amit műveltségük, érzékenységük diktál. Ez a figyelem a legnagyobb dicséret az alkotónak.

Udvarhelyi András közíró